

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

(О. Б. Жильцов)
« 09 » 09 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Менеджмент спеціальної та інклюзивної освіти». Змістовий модуль
«Актуальні проблеми організації інклюзивної освіти»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	другого (магістерського) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації (за наявності)	_____ (назва спеціалізації)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Проголосовано № 0934/20

(підпис) (прізвище, ініціал)
« 09 » 09 2020 р.

Київ – 2020

Розробники:

Мартинчук Олена Валеріївна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,

Найда Юлія Михайлівна, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Викладач:

Найда Юлія Михайлівна, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Протокол від 29.08. 2019 р. № 8

Завідувач кафедри _____ (О.В. Мартинчук)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми Логопедія)

(назва освітньої програми)

29 . 08 . 2019 р.

Керівник освітньої програми _____ (Т.В.Скрипник)

Робочу програму перевірено

07 . 09 . 2019 р.

Пролонговано:

на 20 20 /20 21 н.р. _____ «24» серпня 20 20 р.
Протокол № 13

(підпис)

(ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ («__»____ 20__ р.
Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ («__»____ 20__ р.
Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ («__»____ 20__ р.
Протокол №__

(підпис)

(ПІБ)

1. Опис змістового модуля

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Актуальні проблеми організації інклюзивної освіти		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	2 / 60	
Курс	5	-
Семестр	9	-
Обсяг кредитів	2	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	-
Аудиторні	16	-
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	10	-
Самостійна робота	30	-
Форма семестрового контролю	-	-

2. Мета та завдання змістового модуля

Мета: оволодіння компетенціями управлінської діяльності інноваційного освітнього закладу, що реалізує інклюзивний підхід; ознайомлення з тенденціями розвитку спеціальної й інклюзивної освіти; формування цілісної освітньої політики в сфері інклюзивної освіти від загальнодержавного рівня до політики освітнього закладу.

Завдання:

- формувати загальні компетентності: світоглядну, громадянську, комунікативну, міжособистісну взаємодію, інформаційно-комунікаційну, креативну, аналітичну, самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, проєктувальну, консультативну, компетентність у сфері порівняльної спеціальної педагогіки;
- забезпечити набуття практичних навичок при формуванні фахової компетентності проведення компаративних досліджень у сфері спеціальної освіти, на основі міжнародного досвіду та специфіки педагогічної традиції України.

3. Результати навчання за змістовим модулем:

- уміти продемонструвати знання з освітнього менеджменту щодо алгоритму організації спеціального та інклюзивного навчання та управлінської діяльності спеціальних та інклюзивних дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів;
- уміти продемонструвати розуміння сутності, функцій і змісту управління інноваційним закладом освіти;

- уміти проаналізувати основні тенденції розвитку вітчизняної спеціальної й інклюзивної освіти;
- уміти сформулювати механізми формування освітньої політики;
- уміти продемонструвати знання і розуміння особливостей управління інклюзивним навчальним закладом, рівні менеджменту, забезпечення комплексної підтримки, планування діяльності навчального закладу;
- уміти продемонструвати вміння визначати оптимальні шляхи розвитку навчального закладу для задоволення особливих освітніх потреб;
- уміти визначати ролі кожного учасника освітнього процесу для розвитку інклюзивної політики, практики і культури закладу освіти;
- уміти оцінити потреби як окремого учня, так і закладу освіти для пошуку і забезпечення відповідних ресурсів та послуг;
- уміти проаналізувати стан і тенденції розвитку системи спеціальної освіти в Україні, ґрунтуючись на закономірностях розвитку освіти в світі.

4. Структура змістового модуля

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1 «Інклюзивна освіта: освітня політика і система управління»							
Тема 1. Формування освітньої політики. Державна політика у сфері інклюзивної освіти.	10	2	2	-	-	-	6
Тема 2. Система управління інклюзивною освітою в Україні	12	2	2	-	-	-	8
Модульний контроль	2						
Усього за змістовий модуль	24	4	4	-	-	-	14
Змістовий модуль 2 «Актуальні питання запровадження інклюзивної освіти»							
Тема 3. Забезпечення неперервності і цілісності освітніх послуг. Послуги за дитиною.	12	2	2	-	-	-	8
Тема 4. Впровадження міжнародної	12	2	2	-	-	-	8

класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків для підтримки інклюзивного навчання.							
Модульний контроль	2						
Усього за змістовий модуль	26	4	4	-	-	-	16
Підготовка та проходження контрольних заходів	10						
Усього за навчальну дисципліну «Актуальні проблеми організації інклюзивної освіти»	60	8	8	-	-	-	30

5. Програма змістового модуля

Змістовий модуль 1 «Інклюзивна освіта: освітня політика і система управління»

Тема 1. Формування освітньої політики. Державна політика України у сфері інклюзивної освіти.

Освітня політика: основні характеристики в контексті сучасних цивілізаційних викликів; глобалізація освітньої системи та зміна підходів, змісту освіти, розуміння освітнього простору для навчання. Освіта як засіб реалізації потенціалу кожної особистості.

Освітня політика в сфері інклюзії: стратегічні напрями та чинники впливу на формування освітньої політики; досвід Європейських країн та тенденції розвитку й виклики в Україні. Результати досліджень реалізації інклюзивної політики і практики в Україні (2019). Європейська рамка компетентностей. Стратегія розвитку інклюзивної освіти.

Ключові слова: освітня політика, освітня політика в сфері інклюзії, формування політики.

Рекомендована основна література [1, 4]

Рекомендована додаткова література [1, 5, 7, 11, 15]

Тема 2. Система управління інклюзивною освітою в Україні.

Організаційна структура системи управління інклюзивною освітою в Україні: рівні управління та мережа закладів освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивно-ресурсний центр: основні завдання щодо управління інклюзивною освітою. Ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти: завдання та функції. Інклюзивний заклад: особливості управління, інституційні зміни в закладі освіти, забезпечення комплексної підтримки, планування діяльності навчального закладу з врахуванням інклюзивного підходу. Індекс інклюзії як інструмент розвитку навчального закладу для забезпечення освітнього процесу і різноманіття.

Ключові слова: структура управління інклюзивною освітою, рівні управління, інклюзивний розвиток, інклюзивний підхід, індекс інклюзії,

інклюзивні цінності, інклюзивно-ресурсний центр,ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти.

Рекомендована основна література [2, 5]

Рекомендована додаткова література [2, 3, 4, 8, 10]

Змістовий модуль 2 «Актуальні питання запровадження інклюзивної освіти»

Тема 3. Забезпечення непевності і цілісності освітніх послуг.

Забезпечення непевності і цілісності освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами: від раннього втручання до набуття професії та занятості. Перехідні періоди між рівнями освіти, зокрема між дошкільним рівнем та початковою школою, між початковою і середньою школою. Поняття «набуття професії» та «зайнятість».

Реформа «Нова українська школа» та інклюзивне навчання: від політики до практики.

Інтегрування послуг: освітні, соціальні, спеціальні та система фінансування «послуги за дитиною».

Ключові слова: неперервність й цілісність освітніх послуг, спеціальні послуги, освітні послуги, інтегровані послуги, перехідний період.

Рекомендована основна література [4, 5]

Рекомендована додаткова література [1, 5, 8, 9, 15]

Тема 4. Впровадження міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків для підтримки інклюзивного навчання.

Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків: сутність та основні принципи; ключові питання: дитина в контексті сім'ї, затримка розвитку, участь, фактори навколишнього середовища; структура; особливості використання.

Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків як сучасний підхід до визначення особливих освітніх потреб.

Ключові слова: Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків.

Рекомендована основна література [1, 4]

Рекомендована додаткова література [6, 11, 12, 13, 14]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів з модуля «Актуальні проблеми організації інклюзивної освіти».

Вид діяльності студента	5	Модуль 1	Модуль 2
-------------------------	---	----------	----------

		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом		-	59		59
Максимальна кількість балів: 118					
Розрахунок коефіцієнта: $k=118/60=1,96$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1 «Інклюзивна освіта: освітня політика і система управління»

Тема 1. Формування освітньої політики. Державна політика України у сфері інклюзивної освіти (6 год.).

Завдання: Складіть карту знань щодо міжнародних організацій, які формують освітню політику, у тому числі інклюзиву, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, ВООЗ, Рада Європи, зазначивши особливості їх діяльності у формуванні політики.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі інклюзивної освіти – 2 б.

Тема 2. Система управління інклюзивною освітою в Україні. (8 год.).

Завдання: Складіть карту організації діяльності (менеджменту) команди психолого-педагогічного супроводу використовуючи «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої та дошкільної освіти» - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/5b1e721d2c67a022705177.pdf>

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі інклюзивної освіти – 2 б.

Змістовий модуль 2 «Актуальні питання запровадження інклюзивної освіти»

Тема 3. Забезпечення непевності і цілісності освітніх послуг (8 год.).

Завдання: опрацюйте розділ II посібник «Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл» [Електронний ресурс] – Режим доступу:

[file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/IndexForInclusion%20\(4\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/IndexForInclusion%20(4).pdf)

Виберіть одну з інклюзивних цінностей, складіть план з шести-восьми видів діяльностей, які можна реалізувати в школі для досягнення інклюзії.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі інклюзивної освіти – 2 б.

Тема 4. Впровадження міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ-ДП) для підтримки інклюзивного навчання. (8 год.).

Завдання: розкрийте ключові позиції МКФ-ДП – принципи та фактори.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до рефлексії та ініціативи – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі інклюзивної освіти – 2 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№ МКР	Форма проведення	Критерії оцінювання	Кількість балів
Змістовий модуль «Інклюзивна освіта: освітня політика і система управління»			
МКР 1	Письмова форма: Перше завдання: аналітичне;	1. Здатність продемонструвати знання змісту модуля	10 балів
	Друге завдання: практичне	2. Здатність продемонструвати аналітичне мислення, генерування ідей та творчий підхід у процесі аналізу та комплексного розв'язання теоретичних та практичних професійних проблемних питань з організації та забезпечення	10 балів

		психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі	
		3. Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів
Вмістовий модуль «Актуальні питання запровадження інклюзивної освіти».			
МКР 2	Письмова форма: Перше завдання: аналітичне; Друге завдання: практичне	1. Здатність продемонструвати знання змісту модуля	10 балів
		2. Здатність продемонструвати аналітичне мислення, генерування ідей та творчий підхід у процесі аналізу та комплексного розв'язання теоретичних та практичних професійних проблемних питань з організації та забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі	10 балів
		3. Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.
Не передбачено навчальним планом.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Питання репродуктивного і аналітичного характеру

1. Назвіть і охарактеризуйте основні виклики у процесі формування освітньої політики в Україні, у тому числі з питань інклюзивної освіти, чинники впливу на формування освітньої політики.
2. Назвіть і охарактеризуйте напрями розвитку інклюзивної освіти в Україні, визначені «Стратегія розвитку інклюзивної освіти в Україні».
3. Назвіть і охарактеризуйте ключові інклюзивні компетентності визначені Європейською рамкою.

4. Визначте основні проблеми запровадження інклюзивної освіти в Україні. Розкрийте виклики, які існують на рівні формуванні інклюзивної політики та її запровадження на рівні місцевих громад.
5. Назвіть і охарактеризуйте кожен рівень системи управління інклюзивною освітою.
6. Розкрийте роль Міністерства освіти і науки України у формуванні державної політики в сфері інклюзивної освіти.
7. Розкрийте зміст завдань міжвідомчого партнерства у сфері інклюзивної освіти.
8. Розкрийте зміст завдань й функцій інклюзивно-ресурсного центру в для забезпечення управління інклюзивною освітою на рівні громади.
9. Розкрийте зміст завдань й функцій ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти в для забезпечення розвитку інклюзивною освітою на регіональному рівні.
10. Визначте ключові відмінності в системі управління інклюзивним закладом освіти та охарактеризуйте їх.
11. Назвіть і охарактеризуйте три складові для забезпечення освітнього процесу і різноманіття.
12. Визначте основні виклики системи освіти та міжвідомчого партнерства для забезпечення непевності і цілісності освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами: від раннього втручання до набуття професії та занятості.
13. Назвіть і охарактеризуйте основні виклики, якими характеризуються перехідні періоди між рівнями освіти, зокрема між дошкільним рівнем та початковою школою, між початковою і середньою школою.
14. Розкрийте зміст основних завдань планів програми переходу для дитини з особливими освітніми потребами під час переходу з центрів раннього втручання у дошкільну освіту.
15. Розкрийте зміст основних завдань інклюзивно-ресурсних центрів у забезпеченні переходу дитини з особливими освітніми потребами між рівнями освіти, зокрема між дошкільним рівнем та початковою школою, між початковою і середньою школою.
16. Розкрийте основні завдання реформування середньої освіти в Україні, акцентуючи увагу на впровадженні інклюзивного навчання в межах реформи «Нова українська школа».
17. Проаналізуйте зміни структури освітнього процесу, які відбуваються в умовах реформи «Нова українська школа» з особливим наголосом на інклюзивне навчання.

18. Проаналізуйте основні принципи визначені у Державному стандарті початкової освіти (2018) з огляду на реалізацію інклюзивної освіти як наскрізної складової державної освітньої політики.
19. Визначте основні характеристики освітнього менеджменту як основи управління закладом освіти який впроваджує інклюзивну практику.
20. Визначте та охарактеризуйте вертикаль(рівні) менеджменту інклюзивної політики і практики. Зазначте компетентності, які характеризують національний (центральний) рівень та рівень місцевих громад (управління освіти на рівні міст та територіальних громад).
21. Визначте у чому полягає сутність Міжнародної класифікації функціонування (МКФ-ДП).
22. Назвіть і охарактеризуйте компоненти Міжнародної класифікації функціонування (МКФ-ДП).
23. Визначте та охарактеризуйте структурні особливості Міжнародної класифікації функціонування (МКФ-ДП).
24. Особливості використання Міжнародної класифікації функціонування (МКФ-ДП) в інклюзивній освіті.
25. Визначте ключові завдання використання Міжнародної класифікації функціонування (МКФ-ДП) до визначення особливих освітніх потреб.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Навчально-методична карта змістового модуля «Актуальні проблеми організації інклюзивної освіти»

Разом: 60 год., лекції – 8 год., семінарські заняття – 8 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 30 год., семестровий контроль – 10 год.

Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II	
Назва модуля	«Інклюзивна освіта: освітня політика і система управління»		«Актуальні питання запровадження інклюзивної освіти»	
Кіл. балів за модуль	59 балів		59 балів	
Теми	1	2	3	4
Теми лекцій	Формування освітньої політики. Державна політика України у сфері інклюзивної освіти. (1 б.)	Система управління інклюзивною освітою в Україні (1 б.)	Забезпечення непевності і цілісності освітніх послуг. (1 б.)	Впровадження МКФ-ДП для підтримки інклюзивного навчання. (1 б.)
Теми семінар. занять	Формування освітньої політики. Державна політика України у сфері інклюзивної освіти. (1 б.)	Система управління інклюзивною освітою в Україні (1 б.)	Забезпечення непевності і цілісності освітніх послуг. (1 б.)	Впровадження МКФ-ДП для підтримки інклюзивного навчання. (1 б.)
Робота на семінар. зан.	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)	

Всього: 118 бал. $K=118/60=1,96$

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство: навч.-метод. посіб. / Л.Ю.Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю.Байди, О.В.Красюкової-Еннс. – К., 2012. – 216 с. Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditons/36/>- Назва з екрану.
2. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ [Тоні Бут]; пер. з англ. - К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190. Режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/IndexForInclusion%20\(8\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/IndexForInclusion%20(8).pdf)- Назва з екрану.
3. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально – методичний посібник/Кол.:авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг.ред. Даниленко Л.І., - К.:2010.- 128с. Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/iearticles/77/>- Назва з екрану.
4. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019.- 300с.
5. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: [метод. посіб.] / Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» / Уклад. С. Єфімова. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012». – 152 с.

Додаткова:

1. Індекс Інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О.О., Дятленко Н.М., Софій Н.З., Найда Ю.М. заг. ред.. Шинкаренко В.І.- К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с. Режим доступу: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/Навчально-методичний%20посібник%20«Індекс%20інклюзії.%20Дошкільний%20%20навчальний%20заклад».pdf> - Назва з екрану.
2. Інклюзивний ресурсний центр: досвід проекту / Під заг. ред. Софій Н. З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 76 с. Режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/Інклюзивний%20ресурсний%20центр%20досвід%20проекту%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Мои%20документы/Інклюзивний%20ресурсний%20центр%20досвід%20проекту%20(1).pdf) - Назва з екрану.
3. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті: Соціально-психологічний аспект: Монографія. – К., 2000. – 286с.
4. Звіт за результатами дослідження «Надання послуг для дітей з групи ризику в умовах реформи інклюзивної освіти в Україні». [Електронний ресурс].- Режим доступу: - Назва з екрану.
5. Крижко В.В. Теорія та практика менеджменту в освіті: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 256с.

6. Кузнецов К.В. Удосконалення механізмів державного управління у фінансуванні системи інклюзивної освіти [Електронний ресурс].- Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_02\(37\)/13.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_02(37)/13.pdf)
- Назва з екрану.
7. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія / О. В. Мартинчук. – К.: Вид-во учбової літератури, 2018. – 420 с. (на кафедрі)
8. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності і здоров'я дітей та підлітків. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moz.gov.ua/uploads/1/5212-mkf_ditacij_perevirenij_povnij.pdf - Назва з екрану.
9. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
10. Положення про Директорат інклюзивної та позашкільної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/pro-ministerstvo/direktorati/direktorat-inklyuzivnoyi-ta-pozashkilnoyi-osviti>- Назва з екрану.
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п> - Назва з екрану.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/617-2018-п> - Назва з екрану.
13. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації пілотного проекту “Створення системи надання послуг раннього втручання” для забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/350-2019-р> - Назва з екрану.
14. Стратегія розвитку інклюзивної освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - Назва з екрану.
15. Формування політики раннього втручання: навчально-методичний посібник.// Кол. авторів: Байда Л.Ю., Павлова Є.Б., Іванова О.Л., Кукуруза Г.В. – К.: 2017. – 62 с.
16. Шегда А.В. Менеджмент: Підручник. – К.: Знання, 2004. – 687с.
17. Шеріл Крокер. Політика підтримки інклюзивної освіти (Канадський досвід). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://education-inclusive.com/wp-content/docs/2012/12/polityka-pidtrymky-inkluzii.pdf> - Назва з екрану.